

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Quæstio IV. Quis pauper, quis dives habendus, quæ item via ad divitias
proxima.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

men, vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi, & ecce non erat? (a) Videbunt iusti & timebunt, & ridebunt super eum, & dicent ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum. (b) Quocirca, ne malo usu perdas, aut avertas à te divitias; necesse est, ut DEO TANTUM NITARIS, OPIBUS TANTUM UTARIS. Hanc regulam quamdiu ignoraveris, ceteris intelligendis idoneus non eris.

a Ps. 36. 35. 29. b Ps. 51. 5.

QUÆSTIO IV.

Quis pauper, quis dives habendus, qua item via ad divitias proxima.

PRincipio ad pugnam te, sed per levem, & præsentem victoriam ornandam, instruo. Hercules, ut aureis Hesperidum pomis frueretur, Draconem, præ foribus horti insomnem, clavâ ante confecit (si quid fabulis credimus) quam fructu potiretur. Cum bestia tibi domestica pugnandum erit, cupiditate tua, quam nisi viceris de fructu omni divitiarum desperatum est, neque probis tantum; sed & improbis frangenda hæc fera est, omnes

nes illa à vera opum possessione excludit. Jam pene despondes animum, video. cum tantæ rem molis objiciam. Age verò, si me audieris, rem esse comperies perlevem magnis animis. Siquidem non quamvis hic tibi cupiditatem, sed divitiarum tantum perdomandam oppono. Imo, nolo illam prorsus frangas abdicisque; sed tantummodo mutes. Arrige animum, & facilitatem animadvertes. Vis esse dives? & ego ut sis volo. vis auri satis in arca, panis in mensa, penus in cella, vestium in conclavi recondere? & ego te ista possidere volo, atque etiam concupiscere. Verum, ut ne ad alia quam ad familiæ usum postules, ut soli illa necessitati, non inutili abundantia commensa exigas, velim. Hoc si feceris abundantiam tibi etiam non quaesitam promitto. Mira res, quæri divitiæ cupide ac sollicitè nolunt, ut affluant, umbræ sunt, fugientes sequuntur; lappæ sunt, neglectim transeuntibus hærent. Cupis opes? tolle cupiditatem, Vis quantum EST SATIS? noli quod nimium est. Consule sacros profanosque, consule rationem atque experientiam, reperies luce meridiana clariora esse, quæ cæcis quibusdam noctuis ac vesperilionibus, id est veritatis ac virtutis osoribus, ægyptiæ videntur tenebræ. Expendamus obse-

cro. quis sit dives, & quis pauper? ne palpitemus in tenebris. DIVES, si vim nominis spectes, Varrone teste, à Divus ita dicitur; quod tanquam DEUS nullius indigens sit. cupere igitur non potest aliud quicquam, præter illa quæ possidet. nam qui cupit, illo, quod cupit indiget.

Semper inops quicumque cupit. a

Quis dives? qui nil cupiet. quis pauper? avarus. b

Senecam audi. quid refert quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, si alieno inhiet, si non quaesita, sed querenda computat. Non enim pauper est, qui minus habet, sed qui minus cupit dives.

Confirmet D. Ambrosius sacer profani Oratoris sententiam: *ibi abundantia ubi satietas; ubi autem fames & inexplebilis appetentia divitiarum, ibi utiq; paupertas.* Certa igitur ad paupertatem via est, non ad abundantiam cupiditas. Audi & crede hæc saltem sapientissimo mortalium. *Vir qui festinat ditari & aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei, e Est quasi dives cum nihil habeat, & est quasi pauper cum in multis divitiis sit. f O perversa*

a Claud. l. 1. Ruf. b Auson. c Ad Lucil. ep. 16. d lib. 3. ep. 10. e Prov. 28. 22. f Prov. 13.

sa cupiditas quæ ipsam copiam in paupertatem vertit. Spina in rosis, in melle aculeus, in vino venenum est, quæ bonum omne corrumpit, ipsas de manibus divitias eripit, & inter opes cogit esse inopem, Miserrimum Tantalum, qui

semper eget liquidis semper abundat aquis. a
Stultissimum Midam

Cui dum vertuntur in aurum

Omnia pauper eget.

Vis exēplo illud veriore tibi ob oculos proponam? Petrarcha sua ætate in Italia hæc facta refert. *b* Fuit nuper apud Italicos nobilis vir antiquarum possessionum dives satis, ditior virtutum. erat illi filius, qui vigili cura magnas opes multūq; auri quæsierat, & erat (mirum visu) in patre sene juvenilis largitas in juvene filio senilis tenacitas, sæpe illum pater hortabatur, ne in comparatione auri pietatis oblivisceretur & famæ, deniq; , ut fibimet, ut parentibus, ut pauperibus prodesse aliquando suas vellet divitias. Verū ille ad omnia surdus, jam parta in arca secludens, nō partis inhiabat. Ergo pater absente longius filio thesaurum nulli utilem à latebris eruit, in se, familiam domum, pauperes liberaliter erogat. Sacculos in arca lapillis atque arena

com-

a Ovid, b Dialogo. 13.

complet, & eodem quo prius statu relinquit omnia. Redux filius ubi cultos novo habitu fratres, ubi parentes, vix jam agnitos ubi familiam, tum & domum multo ornatiorem conspicit stupore plenus ad arcam quantocyus advolat; sed ubi omnia pristinam referre faciem, ubi saccos tumore plenos animadvertit, parumper animo conquievit, atque ad collegas se recepit: dum per otium ad singula exploranda tandem reversus, ubi saccos intropexerat, dolore atque amentiam plenus exclamat, vociferatur, bachatur. Accurrit pater & quod malum, quærit, fili mi? quid lamentaris? Pecunia; inquit, mi pater, pecunia ubi est, tot parta vigilijs, tot quæsitâ laboribus? Quæ vero? excepit pater; saccos omnes plenos video. Arena, respondet, ac lapides hic sunt, nulla pecunia. Tum senex fronte nihil motâ. Quid refert, fili, apud te arenâ an pecuniâ pleni sint? eundem usum habent: tantundem loci occupant. Finge hos aurum esse, aut, fac ignores adhuc lapides esse, par erit utilitas, ego divisi, & ut nostræ essent divitiæ feci, gratiam hanc parenti debes, quod te curis liberaverit ac non dubio avaritiæ crimine familiam digno ornamento honestaverit. Præclarum immodicæ cupiditatis remedium!

Interea pleno cum turget sacculus ore.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,

Et minus hanc optat qui non habet. a

Filium, hic pater, & familiam ditare rectius non poterat, quam cum sic opes prodigeret. Vera Aristotelis sententia est. Divitem esse, in utendo magis quam possidendo consistit: b Quis credat opulentum fieri hominem quando cum virtute opes in suos aliorumque usus profundit? Sensit tamen idem Philosophus. Opulentum & locupletem esse in parte aliqua virtutis ponitur, est enim opulentia possessionis virtus, ex qua habenti plurima commoda oriuntur. (c) Otiosa igitur pecunia dum in nullius usum vertitur sine opulentia possidetur. Pauperem relinquit, quia necessitati non impendit, cupiditatem acuit, ut affusa aqua sitim hydro-picis.

Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.

Cum rulo hac in re Ethnicorum hominum testimonia, ut intelligas quam ipsi rationi conformia tradam, neq; solis tantum Christianis legibus præscripta inculcem. Democritus interrogatus qua via dives quis possit evadere? si inops, respondit, desiderio fuerit.

B

Di-

a Iuven. sat. 13. b lib. 1. Rhet. ad Theod. c. 5. & ib. c. 6.

Dives erit qui cupiditatum pauper fuerit. (a) Epictetus in eandem rogatus sententiam. *Dives ille, inquit, cui Satis est quod habet. (b)* Epicurus ad Pytocteam, *si vis, ait, te divitem facere non pecuniis adjiciendum sed detrahendū cupiditatibus. (c)* Plato negat illum qui cupiditatem non sustulerit unquam se pecunia ac paupertate liberaturum, *(d)* *Avaritia inquit Ambrosius quo plura abstulerit eo magis inopem se esse credit, omnibus invidia sibi vilis in summis divitiis inops, affectu extenuat, quod censu abundat. (e)* breviter Augustinus, *pauper est, qui vult esse dives. (f)* Incurabilis es quamdiu hoc morbo laboras, neque ab egestate ad opes aspirare poteris. Hæc exhaust omnem succum veræ abundantia, una ex illis est filiabus de quibus sapiens, *Duc sanguisuga filia dicentes affer, affer. (g)* In morbis hic vere lupinus est, nam *insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis non satiabitur donec consumat arefaciēs animam suam. (h)* cancer est ac quasi ignis ardens qui nunquam dicit, sufficit. *(i)* Similis vetusto Beli monumento quod cum Xerxes effodisset,

ur-

a Maxim' ser. 12. b Stobæus ser. 2. c Seneca
d Plutar. in demetr. e lib 1. de Cain. c. 5. f lib.
1. serm. 11. g Prov. 30. 15. h Eccl. 14. 9. i Pro-
verb, 30. 16.

urnam in eo memoratur reperisse vitream
 quæ cadaver in oleo complexa esset, ad-
 scriptum, pessimè habiturum qui aperto
 sepulcro urnam non impleisset Rex ut omen
 averteret, oleo affuso explere frustra con-
 tus est, cum quantumcumque affunderet,
 inexplebilis esset. (a) talis avari cupiditas
 absument omnia. Quæ ut gravissime cum eo-
 dem Salomone loquar in hac vita *infernus*
 est, & illius præparatio loci quem dives E-
 pulo tot opibus hæreditavit. *Infernus* &
perditio nunquam implentur similiter & ocu-
li hominum insatiabiles. (b) Hinc aureæ de au-
 ro Chrysologus. *Aurum natura grave nimis*
grave fit avaritiâ. hinc est, quod plus habentē
deprimit, quam ferentem, & vehementius ag-
gravat corda, quam corpora. nascitur in terra
profunda, & dum naturam suam repetit cœ-
lestes animas ad inferna deponit (c) Damone, ait
 Chrysostomus, *gravior est pecuniarū cupidi-*
tas. cui magis obediunt quam (Ethnici:) idolis
illis enim in multis non parent: huic vero in o-
mnibus & quodcumque faciendum suggerit,
obsequuntur. (d) Nempe argentum suum fe-
 cerunt sibi idola ut interirent. (e) Tecū igitur
 pugnas, quisquis dives esse cupis, & hanc cu-

B 2

pidi-

a *Ælian. l. 13. c. 3.* b *Prov. 27. 20.* c *Ser. 29.*
 d *Tom. 3. ho. 64. in Ioan. c Osee 8. 4.*

piditatem non abdicas, quæ necessitatis limi-
 tes transfilit. Tunc manifestè egere incipis,
 cum non necessarijs animum adjicis: *Quid
 prodest, Sapiens inquit, nisi quod cernit divi-
 tias oculis suis?* (a) Dic, obsecro, quid prodest?
 Correxerit olim non illepidè Prudens mulier
 stulte cupidum maritum, Pythius is fuit Rex
 Phrygum, Xerxis tempore, qui subditos ab
 agresti labore avocatos effodiendo auro di-
 stinabat, quæ res egestate vulgus, Pythium
 solo auro cumulabat. Uxor ut rei indignita-
 tem opere magis, quam verbo ostenderet,
 accumbenti ad mensam famelico, aurea om-
 nia ciborum simulacra, in hanc rem parata,
 deferri mandat. qui cum aliquid eduliorum
 denique stomachabundus postularer, Uxor
 monuit acquiescendum istis, quæ insano stu-
 dio parasset: hæc esse quibus tantam curam
 impenderet, neglectis ceteris: agnovit atque
 etiam resipuit Pythius. (b) Cogita iterum ite-
 rumque illud Sapiientis: *Quid prodest nisi ut
 cernat divitias?* Job hanc stultitiam arguit.
*Non est satiatus venter ejus, & cum habuerit,
 qua concupierit possidere non poterit.* (c) Verum
 & antiquum, ut D. Hieronymus, dictum est,
 avaro tam deest quod habet, quam quod non
 habet. (f) Vi-

a Eccl. 5. 10. b Polyan in Strat. c Job 20.
 20. d Ep. 10. 3.

Vides igitur omnino fieri non posse, ut hac cupiditate dominante dives habearis. Quid si ego nunc mala omnia, quæ ab hac peste manant, congererem, horreris profecto tam abominabile monstrum, & quanto posses studio opprimeres. Exclamares cum S. Cypriano. O nimium quanta diversitas! bona appellant, ex quibus nullus illis, nisi ad res malas, usus. (a) Nulla, agnovit Seneca, avaritia sine poena est, quantum vis satus ipsa sit poenarum. O quantum lachrymarum, quantum laborum exigit, quam misera desideratis, quam misera parvis est! adijce quotidianas sollicitudines; qua pro modo habendi quemque discruciant, majore tormento pecunia possidetur, quam quaritur, (b) Miratur Cyprianus, his verbis, hanc amentiam, Non intelligit miser, speciosa sibi esse sua supplicia, auro se alligatum teneri; possideri magis, quam possidere divitias. O detestabilis cœcitas mentium, & cupiditatis insana profunda caligo! cum exonerare se possit, & levare ponderibus, pergat magis fortunis augentibus incubare, pergat pœnalibus cumulis pertinaciter adherere. (c) Væ ei exclamat Habacuc (d) qui multiplicat non sua! usquequo & aggravat contra se densum lutum? Audis? lutum

B 3

quæ

a Epist. 2. ad Donat, b Epist. 115. c Supra d. cap. 2. 6.

quæ vecordia est, nisi puerilis, lucrum
 coacervare. Animadvertisti, NON SUA. Dic
 obsecro, qua parasti cuius erunt? Qui acer-
 vat ex animo suo injuste alius congregat, & in
 bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequã
 est cui alij bonus erit? Mirum hoc, quod nec si-
 bi nec alijs talis utilis futurus sit. Non jucun-
 dabitur in bonis suis. Qui sibi invidet nihil est
 illo nequius. (a) O extrema hominis illius ca-
 lamitas! neque ipse partis dignè fruitur, neq;
 quisquam alius. Suum ipse fraudat genium;
 alius gulam implet, ac brevi luxu profundit,
 longo sudore parta. Ita aurum tanquã Scian⁹
 equus cuivis possessori exitiale est. Alium
 neglecto; alium incauto usu destruit, semper
 noxium seu utaris, seu non utaris. Nimirum
 senes plerosq; avaritia, juvenes luxuria cor-
 rumpit; cum illi ex auro laboriosè quæsito
 cupiditatem; hi ex temere reperto licentiam
 accendant. Nihil igitur eo nequius esse po-
 test, qui se heredesque suis opibus perdit. Fac
 tamen probum te heredem nancisci. Illi mi-
 nimè benefacies, si supra necessitatem ex-
 plendam opes relinquas. Tot enim objicere
 periculis, quot creat abundantia, hoc equi-
 dem in bonis censere non possum: nam quod
 vel profusioni vel avaritiæ, quæ inertia, su-
 per-

perbiæ, luxuriæq; materiam subijcit, hoc beneficij omnino nomen amittit. Demus vero beneficium esse, cui illud & quam grato heredi relicturum te existimas? Audi historiam qua hanc tibi amentiam planiorem facturus videro. (a) Fuit Eucchio, quem desperata valitudine æger decumbentem is, cum qui pro confessionibus illi aderat, ad lucri iniqui restitutionem non posset adducere; Medicum adornavit, qui pro astu fingeret, humano illum filiorum, aut propinquorum, adipe sanitate, quam unicè amabat, consequi posse. Æger adhæc respirare, & coactæ familiæ præstita exaggerare beneficia, hoc unum ultimis flagitare precibus, ut si quis in eis parentis amor, guttã unam alteramq; adipis ne deneget, accensus eam in rem cereus, sed filiorum ceterorumque nemo tam robustæ patientiæ aderat, qui admotam digitis flammam diu sustineret. Tum verò Confessarius excipit. En ut nemo illorum tantillum pro te ignem, vel digito perferat, pro quibus tu te ipsum æternis incendijs mavis tradere quam hereditatem, injuriã auctam, non nihil imminuere. Voces illæ vim fulminis habuere: penetrarunt animum, ac salubri horrore simul, ac luce perfudere. Tu quisquis es, qui gratiam ab heredibus speras: hanc nimirum

B. 4.

vi-

a Pet. de Palude 2, Dom. infra 8. Epiph.

vivens obtinebis, ut ad mortem tuam aspirant, cuius opes sperant. Illud forte etiam Satyrici jactitent. Avarus, nisi cum moritur, nihil rectè facit.

Nolo hic tangere avaritiæ & cupiditatis mala, quæ animam salutemq; affligunt, cum hæc infinita penè sint, nec paucis absolvi possint. Ex Siracide illud suffecerit. *Avaro nihil est scelestius, (a)* atque alterum ex Apostolo: *Radix omnium malorum cupiditas. b*

Hanc porro cupiditatem infringere, atq; in eam, quæ sana est satiarique necessariis opibus potest, convertere, haud omnino difficile est. Quod si manifestè declaro. Omnis cupiditas ex apprehensione boni temporalis existit. Quod si igitur, veritatem quam docuisti secutus, ita tecum statuas: bonum omne temporale divitiarum, per cupiditatem everti; ac tanto quemque ditiores esse, quanto minus supra necessitatem appetit & apprehensionem tuam erroris plenam, & cupiditatem malorum fomitem haud difficulter extinguas. Etenim cum dives esse cupias, ea quoque media velle debes, per quæ finem tibi propositum assequaris. cupiditas superfluum inexplebilis est, necessariorum sola tunc acquiescit, cum quod satis est ob-

a Eccl. 10. 9. b 1. Ti. 6. 10.

tinuit. Quocirca hanc tibi hujus artis præscribo regulam, sine qua, nunquam opulentus eris. Vis esse dives? plus noli, quam satis est.

QUÆSTIO V.

Quid ad opes contendenti primum, quid ultimum esse debeat?

NON existimes te ludum fieri, cum hinc ad opes duco, atque ut dives sis etiam doceo; inde cupiditatem ad divitias adimo. Jam intelliges quanto tuo id bono exigam, quamque te serio divitem velim. Ex duabus homo partibus anima & corpore constat, alijs illa quam hoc alimentis atque opibus pascitur, animæ opes sunt omnis actio honesta & cum virtute conjuncta, tum divina in hoc mundo gratia, in futuro cœlestis gloria: corporis opes alimenta sunt, vestesque necessariae tanquam commeatus quidam, & viaticum ad hujus vitæ iter absolvendum. Nemo tam insanus unquam hominum fuit, qui animam corpore digniorem non agnosceret, fuere tamen qui potiozem corporis, quam animæ curam habendam censerent. Quales sunt, qui clamant.